

EXPUNERE DE MOTIVE

În ciuda faptului că încercările arheologice române se plasează în 1836, acest domeniu al cercetării științifice nu a beneficiat, până în prezent, de un sistem normativ coerent care să asigure reglementările necesare ocrotirii, protecției, conservării, inventarierii și punerii în valoare a acestei importante componente a patrimoniului cultural național.

Această necesitate este resimțită cu atât mai acut în condițiile actuale în care schimbarea regimului de proprietate și posibilitatea demarării unor investiții în infrastructură creează pericolul iminent al afectării ireversibile a vestigiilor istorice și arheologice, cu consecințe dramatice din punct de vedere științific și cultural. Practic, numai inexistența unor mari investiții a împiedicat distrugerea patrimoniului arheologic care este supus unui proces continuu de degradare determinat de cauze naturale, de săpături clandestine, de folosirea neautorizată a unor mijloace moderne de detecție, în scopul descoperirii de vestigii arheologice și comercializării ilicite a acestora, precum și a insuficienței informării a publicului.

De asemenea, lipsa reglementărilor legale are drept principale consecințe : inexistența unui sistem corespunzător de formare a specialiștilor, a statuării Comisiei Naționale de Arheologie ca for științific în domeniul patrimoniului arheologic, nedefinirea obligației de descărcare de sarcină arheologică a zonelor susceptibile de a avea potențial arheologic, nereglementarea obligațiilor investitorilor privind cercetarea arheologică prealabilă demarării lucrărilor.

În consecință, este necesar un act normativ care să conțină prevederi referitoare la :

- crearea unui sistem de formare și atestare a specialiștilor care să asigure calitatea științifică a cercetărilor arheologice;

- statuarea Comisiei Naționale de Arheologie ca for științific în domeniul patrimoniului arheologic având atribuții în conceperea și punerea în practică a unei strategii naționale în domeniu;

- definirea obligației de descărcare de sarcină arheologică a zonelor susceptibile de a avea potențial arheologic, indiferent de regimul de proprietate al terenului;

- obligația investitorilor de a prevedea un capitol special în devizul general pentru cercetarea, conservarea și punerea în valoare a monumentelor și a siturilor arheologice afectate de lucrările private, lucrări publice sau de amenajare a teritoriului.

Pe de altă parte, România, ca țară semnatară a Convenției europene pentru protecția patrimoniului arheologic, ratificată de Parlamentul României prin Legea nr.150/1997 și-a asumat obligația de a asigura un cadru legislativ coerent și în concordanță cu legislația europeană în domeniul protecției patrimoniului arheologic.

De asemenea, având în vedere că patrimoniul arheologic este un element esențial pentru cunoașterea trecutului civilizațiilor și recunoscând faptul că patrimoniul arheologic este supus unor grave amenințări de degradare, atât prin înmulțirea racilor lucrări de amenajare, cât și datorită riscurilor naturale, a săpăturilor clandestine ori lipsite de caracter științific, apreciem că apariția acestei ordonanțe va avea ca rezultat nu numai corelarea legislației cu cea a Comunității Europene, dar și o reală protecție a patrimoniului arheologic.

Sarmizegetusa romană, cu numele complet Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa, a fost întemeiată în Țara Hațegului încă din urmă război dintre daci și romani. Aceasta a însemnat implantarea în însăși inima fostului regat al lui Decebal a primei comunități romane și, deci, punerea pietrei de temelie a romanității nord-dunărene. În cursul cercetărilor din ultimii ani a fost descoperită în însăși inscripția de întemeiere a Sarmizegetusei, un document de o mare raritate, pentru care există o singură analogie la Tharugadi, în nordul Africii.

Crașul roman cuprinde în interiorul zidurilor 32 ha., iar în exterior, dacă luăm în considerare necropolele, circa 150 ha. Din toată această suprafață au fost cercetate arheologic 3-4 %. Au fost dezvelite în interiorul zidurilor forul lui Traian și, parțial, un nou for la sud de acesta. În apropierea porții de nord a fost dezvelit în proporție de 30 % sediul procuratorului financiar al

Laciei Apulensis. Din imensa zonă sacră aflată în nord de incintă au fost dezvelite și consolidate amfiteatrul și câteva temple, cum ar fi templul lui Liber Pater și complexul de cult al zeilor medicinei. În ciuda cercetărilor insuficiente, tabloul pe care ni-l oferă Sarmizegetusa romană este extraordinar. Remarcăm calitatea excepțională a civilizației romane din acest oraș, bogăția în marmură (peste 700 de inscripții pe marmură, coloane, statui), marea număr de piese utilitare și de artă, mozaicuri, fresce etc. Mai mult decât orice, Sarmizegetusa oferă surse documentare nu numai pentru Lacia romană, ci și pentru istoria Imperiului Roman.

Sarmizegetusa merită să devină și ar putea deveni în curând unul dintre principalele centre din această zonă, a turismului european. Ar contribui la aceasta, apropierea parcului național al Retezatului, mulțimea de monumente medievale din zonă (Hunedoara, Censuș, Strei, Cetatea Colți etc.) și excelenta sosea Hateg - Garansebeș.

Pentru atingerea acestui deziderat, prima condiție este însă crearea unei rezervații arheologice care să pună ruinele la adăpost, să înlesnească cercetarea și restaurarea lor și să permită construirea unei infrastructuri turistice în slujba vizitării monumentelor.

Un păcate, starea actuală a întregii zone de interes arheologic este foarte proastă, deoarece aplicarea dispozițiilor Legii nr.18/1991 a fost făcută cu ignorarea declină a dispozițiilor legale. Ca urmare, au fost eliberate titluri de proprietate asupra unor suprafețe de teren care conțin, dezvelite sau nu, practic majoritatea vestigiilor arheologice. Drept consecință, proprietarii și-au delimitat în diferite moduri proprietățile și au interzis, uneori violent, accesul specialiștilor spre vestigiile arheologice. Mai mult decât atât, sunt numeroase situații în care proprietari distrug vestigiile deja descoperite ori pe cele descoperite întâmplător.

Leși, potrivit legislației în vigoare, siturile arheologice aparțin domeniului public, în dorința de protejere a patrimoniului arheologic s-a ajuns în situația absurdă în care statul, prin reprezentanții săi a încercat să cumpere de la proprietari suprafețele de teren pe care se află măturii arheologice. În mod previzibil, această soluție nu a funcționat, proprietarii solicitând prețuri

pentru metrul pătrat de teren care desăşesc cu mult orice posibilitate financiară a oricărui cumpărător.

Cu toate că sunt întrunite toate condițiile legale pentru exproprierea pentru cauză de utilitate publică a tuturor suprafețelor de teren în discuție, pentru evitarea apariției unor grave tensiuni sociale, considerăm că cea mai potrivită soluție o reprezintă declararea ca zonă protejată a acestor suprafețe. Pentru o mai potrivită așărare a sitului arheologic, zona protejată ar urma să fie formată din zone de protecție de diferite grade.

Considerăm că urgența acestui demers se impune cu atât mai mult cu cât, potrivit opiniei unanime a specialistilor, există riscul ca în maximum un an, despre situl arheologic Sarmizegetusa să se vorbească la timpul trecut.

Într-o situație similară se află și cetățile dacice din Munții Orăștiei, aici gradul de dificultate al oricărui demers fiind sporit de întinderea spațială pe care se află vestigiile antice.

Față de cele prezentate mai sus, a fost întocmit proiectul de lege alăturat, în vederea aprobării Ordonanței Guvernului privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, pe care îl supunem Parlamentului spre adoptare.

PRIM-MINISTRU,

Mugur Isărescu